

11.5.2022

Erityisasiantuntija Heidi Aliranta

Valtioneuvoston asetus Puolustusvoimien virka-avusta poliisille

Yleistä

Valtioneuvoston asetuksen antaminen liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi Puolustusvoimien virka-avusta poliisille ja eräksi muiksi virka-apua koskeviksi laeiksi (HE 106/2021 vp, EV 45/2022 vp). Lait on vahvistettu 20.5.2022. Lailla Puolustusvoimien virka-avusta poliisille (342/2022, jäljempänä virka-apulaki) kumotaan voimassa oleva samanniminen laki (781/1980). Uudessa virka-apulaissa selkeytetään ja täsmennetään säännöksiä virka-avussa käytettävistä voimakeinoista ja niiden käytöstä.

Virka-avun sisällöstä säädetään virka-apulain 5 §:ssä. Pykälä koskee niin sanottua tavanomaista virka-apua. Sen 1 momentin mukaan virka-apu sisältää Puolustusvoimien henkilöstön tai välineistön käyttöä. Jollei jäljempänä toisin säädetä, virka-apu voi lisäksi sisältää sotilaan voimankäyttövälineiden ja poliisitehtävän suorittamiseksi soveltuvien yksittäisen sotilaan kannettaviksi tarkoitettujen ampuma-aseiden, jotka eivät olennaisesti poikkea poliisin voimankäyttövälineistä ja joiden vaikutus on rajattavissa tarkasti yksilöityyn kohteeseen sivullisille ilmeistä vaaraa aiheuttamatta, käyttöä. Pykälän 2 momentti sisältää valtuuden säätää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin sotilaan henkilökohtaisesta aseistuksesta virka-aputehtävissä.

Virka-apulain 8 §:ssä säädettyjen edellytysten vallitessa poliisilla on oikeus saada virka-apua, joka voi sisältää sotilaan voimankäyttövälineiden ja henkilökohtaisen aseistuksen lisäksi sitä voimakkaampaa poliisitehtävän suorittamiseksi soveltuvaa aseistusta. Tällainen aseistus on lähtökohtaisesti käytettävissä ainoastaan 8-10 §:ssä tarkoitettussa vaativassa virka-avussa, jota voidaan saada erittäin poikkeuksellisissa tilanteissa suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä vakavasti vaarantavan, laissa yksilöidyn terrorismirikoksen sekä eräiden muiden niihin vaikutuksiltaan rinnastuvien rikosten estämiseksi tai keskeyttämiseksi, silloin kun sen on perusteltua olettaa olevan välttämätöntä.

Virka-apulain 10 §:ssä säädetään vaativaa virka-apua koskevasta päätöksenteosta. Pääsäännön mukaan valtioneuvosto päättää vaativasta virka-avusta. Jollei valtioneuvoston yleisistuntoa ole mahdollista saada riittävän nopeasti koolle, päätöksen tekee puolustusministeriö. Pykälän 3 ja 4 momentin mukaan vaativan virka-avun antamisesta päättää kuitenkin laissa tarkemmin määritellyissä tilanteissa puolustusministeriö ja kiiretapauksessa pääesikunta. Tällöin kyse voi 3 momentin mukaan olla sellaisesta vaativasta virka-avusta, joka voi sisältää sotilaan henkilökohtaisen aseistuksen lisäksi sellaista poliisin voimankäyttövälineitä voimakkaampaa aseistusta, jonka vaikutus on rajattavissa tarkasti yksilöityyn kohteeseen sivullisille ilmeistä vaaraa

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@govsec.fi
www.intermin.fi

aiheuttamatta. Tällaisesta aseistuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Vaativan virka-avun lisäksi kyseistä, virka-apulain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettua Puolustusvoimien aseistusta voidaan käyttää myös tavanomaisissa virka-aputehtävissä esteen poistamiseksi voimakeinojen käyttöä koskevien säännösten puitteissa.

Kaikessa aseellisessa virka-avussa lähtökohtana on se, että ei ole sallittua käyttää mitä tahansa Puolustusvoimien aseistusta, vaan aseistuksen tulee aina soveltua nimenomaan virka-avun kohteena olevan poliisitehtävän suorittamiseen. Rajauksen johdosta virka-aputehtävissä käytettävien voimankäyttövälineiden ulkopuolelle jäävät sellaiset Puolustusvoimien aseet, joita ei voida käyttää kyseessä olevassa tilanteessa ja tehtävässä rikkomatta poliisilaissa (871/2011) poliisin voimankäytölle säädettyjä rajoja ja periaatteita. Voimankäyttövälineen käytön vaikutusten ja seurausten niiden kohteena olevaan henkilöön ja erityisesti sivullisiin tulee olla riittävässä määrin ennakoitavissa ja kontrolloitavissa.

Virka-apulain 12 §:n 3 momentti sisältää säännöksen, joka edellyttää virka-aputilannetta johtavalta poliisimieheltä perehtyneisyyttä Puolustusvoimien voimankäyttövälineisiin ja niiden toimintatapoihin.

Poliisin toimivallasta Puolustusvoimien avustuksella käyttää sotilaan henkilökohtaista asetta voimakkaampaa poliisitehtävän suorittamiseen soveltuvaa aseistusta säädetään poliisilain 2 luvun 17 §:n 4 momentissa. Toimivaltuutta voidaan käyttää virka-apulain 7 §:n 2 momentissa ja 8 ja 9 §:ssä tarkoitettussa virka-aputilanteessa silloin, kun virka-avun antamista koskeva päätös on tehty ja Puolustusvoimien aseistuksen käyttöä virka-aputilanteessa koskevat 14 §:ssä säädetty edellytykset sekä poliisilaissa voimankäytölle säädetty edellytykset ovat käsillä. Pykälässä käytetyllä termillä "Puolustusvoimien avustuksella" viitataan siihen, että aseistusta konkreettisesti käyttävät Puolustusvoimien virka-apuosastoon kuuluvat, sotilasvirassa oleva henkilöt, jotka ovat koulutettuja kyseisten aseiden käyttöön. Käyttö tapahtuu virka-aputilannetta johtavan poliisin johdolla ja ohjauksessa virka-apulain 12, 13 ja 14 §:ssä säädetyllä tavalla.

Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. *Sotilaan henkilökohtainen aseistus virka-aputehtävissä.* Asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 5 §:ssä tarkoitettusta sotilaan henkilökohtaisesta aseistuksesta virka-aputehtävissä. Pykälän mukaan tällaisia ampuma-aseita olisivat lippaallisella tai itselataavalla kertatulella toimivat pistoolit niihin soveltuvine patruunoineen sekä haulikko, konepistooli, rynnäkkökivääri, tarkkuuskivääri, kevyt konekivääri ja ampuma-aselain (1/1998) 6 §:n 2 momentin 12 kohdassa tarkoitettu muu ampuma-ase niihin soveltuvine patruunoineen.

Poliisin voimankäyttövälineistä säädetään poliisista annetun valtioneuvoston asetuksen (1080/2013) 10 §:ssä. Sen mukaan poliisin voimankäyttövälineitä ovat henkilökohtaisena virka-aseena käytettävät lippaallisella tai itselataavalla kertatulella toimivat pistoolit ja revolverit niihin soveltuvine patruunoineen. Lisäksi poliisitoimintaa tukevia ampuma-aseita ovat haulikko, konepistooli, kivääri ja ampuma-aselain 6 §:n 2 momentin 12 kohdassa tarkoitettu muu ampuma-ase sekä kaasun tai muun lamaannuttavan aineen levittämiseen tarkoitettu ampuma-ase niihin soveltuvine patruunoineen. Asetuksessa ei ole rajattu kivääriin kaliiperia ja toimintaperiaatetta. Poliisin voimankäyttövälineitä ovat lisäksi muut ominaisuuksiltaan ja asianmukaisesti käytettyinä vaikutuksiltaan ampuma-asetta lievemmat voimankäyttövälineet.

Sotilaan henkilökohtaiseksi aseistukseksi virka-aputehtävissä ehdotettavat aseet ovat sellaisia, jotka eivät olennaisesti poikkea poliisin voimankäyttövälineistä.

2 §. *Vaativaa virka-apua tukeva aseistus.* Pykälässä säädettäisiin tarkemmin Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetun lain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettua vaativaa virka-apua tukevasta aseistuksesta, joka on poliisin voimankäyttövälineitä voimakkaampaa ja jonka vaikutus on rajattavissa tarkasti yksilöityyn kohteeseen sivullisille ilmeistä vaaraa aiheuttamatta. Lisäksi tällaisen aseistuksen on oltava virka-apulain 8 §:ssä edellytetyllä tavalla kyseisen poliisitehtävän suorittamiseksi soveltuva. Kyse on lähellä poliisin tavanomaista voimakeinovalikoimaa olevista sotilaallisista voimakeinoista. Pykälässä ehdotetaan, että tällaiseen aseistukseen kuuluisivat kranaattipistooli, kevyt kertasinko, raskas tarkkuuskivääri ja 12,7 millimetrin kaliiperin konekivääri sekä niihin soveltuvat patruunat ja ammuksset sekä käsikranaatti.

Käytettävän aseistuksen tulee aina soveltua kyseisen poliisitehtävän suorittamiseen, eli sen käytön tulisi olla tarkoituksenmukaista ja perusteltavaa poliisitoimen suorittamiseksi. Tilannekohtainen soveltuvuusvaatimus pitää sisällään ajatuksen lievimmästä mahdollisesta tehokkaasta voimakeinojen käytöstä. Mikä tahansa sotilaallinen voimankäyttö ei tulisi kyseeseen, vaan käytetyn voiman tulisi olla suhteessa tilanteen kiireellisyyteen ja vaarallisuuteen sekä erityisesti sivullisensuojaan. Vaativaa virka-apua tukevalla aseistuksella ei saa vaarantaa sivullisen henkeä, vaan voimankäyttö pitää pystyä rajaamaan tarkasti sen kohteeseen. Pykälässä tarkoitettun aseistuksen käytön tulee olla sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Virka-apua koskevalla sääntelyllä ei lisätä tai laajenneta poliisin oikeutta voimakeinojen käyttöön siitä, miten se poliisilain perusteella määräytyy.

Virka-apulakia valmisteltaessa pyrittiin tunnistamaan sellaisia poikkeuksellisen vaativia ja harvinaisia poliisitehtäviä, jossa poliisin omat voimavarat ja voimankäytön suorituskyky ovat rajallisia tehtävän hoitamiseksi. Tällaisena tehtävänä voidaan pitää muun muassa tilannetta, jossa raskaalla ajoneuvolla isketään väkijoukkoon. Poliisi voi käytössään olevilla voimankäyttövälineillä yrittää vaikuttaa suoraan ajoneuvon kuljettajaan. Puolustusvoimien vaativaa virka-apua tukevalla aseistuksella raskaan ajoneuvon eteneminen voitaisiin ainakin tietyin reunaehdoin pysäyttää turvallisemmin ja kohdentamatta voimaa suoraan kuljettajaan.

Toisena esimerkkinä on tilanne, jossa panssaroidusta ajoneuvosta tai muutoin vahvasti suojatusta tuliasemasta kohdistettaisiin voimakkaiden sarjatuliaseiden tulitusta väkijoukkoon. Tilanteessa jouduttaisiin käyttämään Puolustusvoimien aseistusta, kuten konekivääriä, käsikranaatteja, kranaattipistoolia tai kevyttä sinkoa, jolla pystyttäisiin vaikuttamaan vahvasti suojattuihin sekä muutoin hankalasti vaikutettavissa oleviin tuliasemiin, jonka suojusta ammutaan, ja siten saada vaarallinen toiminta lopetettua. Kyseessä voisi olla myös aluskaappaustilanne, jossa kaappaajien tarkoituksena on yhteentörmäyksellä toiseen alukseen aiheuttaa vakavaa vaaraa suurelle joukolle ihmisiä. Poliisilla ei ole omilla resursseillaan ja voimankäyttövälineillään riittävää suorituskykyä vaikuttaa kaapatun aluksen kulkuun. Puolustusvoimilta virka-apuna saatavalla aseistuksella pystyttäisiin vaikuttamaan aluksen ohjaukseen tai navigointilaitteisiin, moottoriin tai voimansiirtoon tai aluksen rungon vedenpitävyyteen varsin etäältä ilman joutumista kaappaajilla mahdollisesti käytössään olevien aseiden vaikutuspiiriin.

Pykälään ehdotettu luettelo vaativaa virka-apua tukevasta aseistuksesta perustuu virka-apulain valmisteluvaiheessa yhteistyössä poliisin ja Puolustusvoimien operatiivisten toimijoiden kanssa tunnistettuihin edellä selostettuihin vaativan virka-avun skenaarioihin, joiden estämiseksi tai keskeyttämiseksi kyseisen aseistuksen arvioidaan soveltuvan.

Pykälässä mainittujen aseiden vaikutus on mahdollista suunnata poliisin tavanomaista aseistusta voimakkaammista aseista tarkimmin ja ennakoitummin. Vaikka ampuma-aseiden tehokkaat maksimiampumaetäisyydet ovat pitkiä, tilanteessa voidaan pyrkiä käyttämään lyhintä tilanteen mahdollistamaa etäisyyttä. Aseita on tarkoitus käyttää tilanteissa, joissa on paikalla päivittäistoimintaa enemmän turvallisuusviranomaisia eristämässä alueita sivullisilta, valvomassa kohdealuetta ja tiedustelemassa kohdetta. Mainittujen aseiden, ampumatarvikkeiden ja kranaattien teho tunnetaan, ja niitä käyttävät vain niiden käyttöön koulutuksen saaneet Puolustusvoimien sotilasvirassa palvelevat henkilöt. Kranaattipistoolin ammusten ja käsikranaattien sirpale- ja painevaikutusalue on avoimessa tilassa pääsääntöisesti tähytettävissä ja vaikutus ennakoitavissa. Aseisiin on olemassa läpäisevyydeltään erilaisia ammuksia, ja käsikranaatteja on olemassa sekä sirpale- että painekäsikranaatteja. Näistä voidaan valita lievin tehokas ammus kohteen, ympäristön ja halutun vaikutuksen perusteella.

Asian valmistelu

Asetusluonnos on valmisteltu virka-apulain valmistelun yhteydessä laajapohjaisessa työryhmässä. Asetuksen viimeistely on tehty virkatyönä sisäministeriön poliisiosastolla yhteistyössä sisäministeriön rajavartio-osaston, Poliisihallituksen, puolustusministeriön ja pääesikunnan kanssa.

Asetusluonnoksesta ei pyydetty erikseen lausuntoja, sillä asetuserä sisältyi saman sisältöisenä sekä hallituksen esitykseen sen liitteenä että esitystä edeltäneeseen työryhmän mietintöön, joka oli laajalla lausuntokierroksella 6.11.2020 – 8.1.2021.

Voimaantulo, laintarkastus ja toimivalta

Lakimuutokset tulevat voimaan 15.6.2022, jolloin myös asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan.

Asetusehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

Laki puolustusvoimien virka-avusta poliisille (342/2022) 5 § 2 mom, 10 § 3 mom.